

MARUM – PROTESTANTSE KERK NEDERLAND

In het zuidelijk Westerkwartier, in Vredewold en Langewold, ligt een viertal ongeveer parallel gelegen vlakke zandruggen, lopende van zuidwest naar noordoost. Op de meest zuidelijke rug, in het Vredewold, ligt Marum, het oudste dorp op deze zandrug. Het tamelijk geïsoleerd gelegen Vredewold bestond grotendeels uit ontoegankelijk hoogveenmoeras en raakte waarschijnlijk pas bewoond ten tijde van de Karolingische dynastie (8e tot de 10e eeuw). Het feit dat men vóór het midden van de 8e eeuw bij opgravingen niets heeft gevonden wettigt deze veronderstelling. Op oude kaarten wijst de onregelmatige blokverkaveling op eeuwenoud gebruik van de landerijen.

Het gebouw, een van de oudste bakstenen kerken in Groningen, bestaat uit een westtoren en een vrij kort schip met een inspringend, vijfzijdig gesloten koor uit de tweede helft van de 12e eeuw. Dit is het oudste deel. De sluitingsmuren van de apsis lopen naar boven ietwat taps toe; dit is om de druk van het inmiddels verdwenen halfronde koepelgewelf beter te kunnen verwerken. In de zuidmuur is een dichtgemetselde priesteringang. Van de romaanse rondboogvensters in het koor is slechts één klein dichtgemetseld exemplaar in de noordmuur overgebleven. Oorspronkelijk zaten in de koorsluiting geen vensters. In de 16e eeuw was er kennelijk behoefte aan meer licht en werd in zowel het zuidelijke als noordelijke muurvlak van de koorsluiting een laag venster ingebroken dat naderhand weer is dichtgemetseld.

Het schip, iets jonger dan het koor, stamt uit het eerste kwart van de 13e eeuw. De beide lange gevels zijn voor een deel om de muren van het koor heen gemetseld. Zowel in de noord- als in de zuidgevel zat oorspronkelijk een ingang. Het noordelijke (vrouwen)portaal is echter dichtgemetseld en deels verborgen achter een steunbeer. Tegenwoordig geeft alleen het zuidelijke (mannen)portaal toegang tot de kerk. De huidige grote rondboogvensters in het schip en het koor zijn bij een grondige renovatie in 1770 ingebroken. Om het verder verzakken van de muren te voorkomen werden in de tweede helft van de 18e eeuw aan de noord- en zuidzijde van het schip forse steunberen gemetseld.

De toren stamt uit dezelfde tijd als het schip. De romp van de toren bestaat uit twee geledingen en is vrijwel onversierd. In de 16e eeuw werd de toren verhoogd. Door verzakking helt de toren ongeveer twintig centimeter naar het noordwesten over. De toren heeft in de loop van de eeuwen verschillende spitsen gehad. De huidige spits werd in 1925 geplaatst. De spits is weer loodrecht geplaatst waardoor er een knik in de toren zit. In de westgevel bevindt zich een dichtgemetseld portaal met ronde boog. Op dertien meter hoogte heeft elke gevel een galmgat voorzien van een ronde boog, het oostelijk galmgat is wat groter.

De overgang van schip naar koor is binnen goed zichtbaar aan een verspringing van het muurwerk. Ook de apsis springt iets naar binnen ten opzichte van het koor. Het koor is thans in- en uitwendig vijfzijdig gesloten. Oorspronkelijk was de apsis aan de binnenzijde half rond opgemetseld tot ongeveer halverwege muurhoogte. Hierdoor ontstond de basis waarop het halfronde koepelgewelf rustte, zoals nu nog te zien is in de kerk van Doezum. Een naderhand ingehakte nis voor het bewaren van het H. Sacrament, zit verscholen achter de herenbank. Zowel schip als koor hebben een houten zoldering die rust op eiken balken. Bij de restauratie in 1963 zijn sommige balken versterkt met sleutelstukken.

De preekstoel werd in 1826 vervaardigd. De hoeken van de zeszijdige kuip met onversierde rechthoekige panelen worden geaccentueerd door rechthoekige halfzuiltjes met bladkapitelen. Tegen de noordwand staat een herengestoelte uit de periode rond 1700. Het rugschot op de achterste bank wordt bekroond door een gesneden opzetstuk. Twee omziende leeuwen houden het gekroonde wapen van Carel Ferdinand von Inn- und Knipphausen.

Het oorspronkelijke orgel werd in 1658 gebouwd voor de hervormde kerk van Ginneken door Johann Reimschmitt uit Breda. J. van Gelder uit Leiden bouwde in 1890 een nieuw orgel in een deel van de oude kas. Dit Van Gelder-orgel werd in 1939 verkocht aan de hervormde gemeente van Marum.